

Kraków, 31 stycznia 2025 r.

dr hab. Michał Andrzej Kowalski, prof. UJ
Katedra Prawa Międzynarodowego Publicznego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Jagiellońskiego

RECENZJA OSIAGNIĘĆ DR MAGDALENY ŁĄGIEWSKIEJ
SPORZĄDZONA W RAMACH POSTĘPOWANIA HABILITACYJNEGO

1. Przedmiot i kryteria oceny

Stosownie do art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1571 ze zm.), kandydat do stopnia doktora habilitowanego powinien spełnić następujące warunki: 1) posiadać stopień doktora; 2) posiadać w dorobku osiągnięcie naukowe (albo artystyczne) stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny (tj. w niniejszym postępowaniu w dyscyplinie nauki prawne); 3) wykazać się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Habilitantka uzyskała stopień doktora nauk prawnych na podstawie uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego z dnia 25 września 2017 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pod tytułem „Prawa podmiotowe w systemie Chińskiej Republiki Ludowej”, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Kamila Zeidlera (promotor pomocniczy dr Tomasz Widłak).

Następnie, jak podaje Habilitantka, w czerwcu 2020 r. uzyskała stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa na *East China University of Political Science and Law* w Szanghaju, na podstawie sporządzonej w języku chińskim dysertacji pt. „Skuteczność umowy o arbitraż w

prawie chińskim i polskim: studium prawno-porównawcze”, która została przygotowana pod kierunkiem prof. Liu Xiaohong. Załączona dokumentacja nie zawiera odpisu ww. dyplomu ani informacji o procedurze nostryfikacyjnej.

Przed przystąpieniem do oceny merytorycznej wskazanego osiągnięcia naukowego (pkt 2 poniżej) oraz pozostałej aktywności naukowej (pkt 3 poniżej), zmuszony jestem poczynić zastrzeżenie, że nie specjalizuję się w problematyce arbitrażu międzynarodowego (a w szczególności w międzynarodowym arbitrażu handlowym), ani też w problematyce wpływu nowych technologii na prawo, i dotychczas nie poświęciłem tym zagadnieniom publikacji naukowych. Powołanie mnie przez Radę Doskonałości Naukowej jako recenzenta w niniejszym postępowaniu interpretuję jako służące zapewnieniu oceny wskazanego przez Habilitantkę osiągnięcia i, szerzej, całokształtu jej dorobku naukowego, przez specjalistę z zakresu prawa międzynarodowego publicznego i w tej bardziej ogólnej perspektywie przedstawiam poniższe uwagi.

2. Ocena osiągnięcia naukowego

Dr Magdalena Łągiewska jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, przedstawiła dzieło swojego autorstwa opublikowane w całości w postaci monografii pt. *Digitalization and the Use of New Technologies in International Arbitration*, Brill/Nijhoff, Leiden/Boston 2024 (207 stron).

Już na wstępie trzeba zaznaczyć, że opublikowanie monografii w języku angielskim w jednym z najbardziej renomowanych wydawnictw prawniczych na świecie (co znajduje odzwierciedlenie w zakwalifikowaniu go jako wydawnictwa II poziomu w wykazie ministerialnym), które znane jest z wymagającego procesu recenzyjnego, samo w sobie jest już niewątpliwym sukcesem. Oczywiście nie przesądza to jednoznacznie wartości merytorycznej danej monografii, ale mimo wszystko jest zobiektywizowanym wyznacznikiem wysokiego poziomu naukowego. Zapewnia też Autorce wejście do międzynarodowego obiegu naukowego i może stanowić znakomity wstęp do uzyskania szerszej, międzynarodowej, rozpoznawalności naukowej.

Tematem recenzowanej monografii jest wpływ cyfryzacji (digitalizacji) i nowych technologii na arbitraż międzynarodowy, a w szczególności międzynarodowy arbitraż handlowy. Wpisuje się on więc w najbardziej popularną problematykę podejmowaną w naukach prawnych w ostatnich latach. Trudno się temu dziwić, bo gwałtowny rozwój nowych technologii, w tym narzędzi sztucznej inteligencji, który towarzyszy nam współcześnie, istotnie stanowi nowe wyzwania dla prawa i, siłą rzeczy, budzi ogromne zainteresowanie nauki prawa, które ma też bardzo realne przełożenie na wymiar praktyczny. Znamiennym przykładem w tym względzie pozostaje zainteresowanie tą tematyką młodych adeptów nauki prawa. Zasiadając od kilku lat w komisji rekrutacyjnej do programu doktorskiego z zakresu nauk prawnych w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, odnotowuję, że rokrocznie ponad połowa proponowanych w procesie rekrutacyjnym projektów doktorskich dotyczy właśnie styku prawa i rozwoju nowych technologii. Jednakże podjęcie tej problematyki w kontekście zastosowania nowych technologii w międzynarodowym arbitrażu handlowym broni się, gdyż istotnie, jak podkreśla sama Autorka, ta tematyka nie została dotąd kompleksowo zbadana i opisana monograficznie.

Autorka podjęła próbę odpowiedzi na pytanie, czy wiążąca regulacja międzynarodowego arbitrażu handlowego umożliwia, czy wręcz sprzyja, wykorzystaniu nowych technologii. Formułując szereg szczegółowych pytań badawczych zmierza następnie do możliwie całościowego ujęcia relacji między regulacjami prawnymi w przedmiotowym zakresie a nowymi technologiami. Prowadzi to Autorkę do postawienia tezy, że międzynarodowoprawna regulacja arbitrażu międzynarodowego nie nadąża za rozwojem i zmianami technologicznymi. Jest to teza dość oczywista i można się zastanawiać, czy pozostaje odpowiednio złożona, aby przyczyniać się do rozwoju stanu wiedzy naukowej w badanym obszarze. To, co niewątpliwie jest korzystne w kontekście nowatorstwa recenzowanej pracy, to sformułowanie pewnych rekomendacji, czy też postulatów *de lege ferenda*, które podsumowane zostały w kończącej książkę zwięzłej części zatytułowanej „*Final Conclusions and Recommendations*” (s. 181-186). Problemem jednak jest ogólnikowość tych rekomendacji, o czym będzie jeszcze mowa poniżej.

Recenzowana monografia podzielona została na wstęp, pięć rozdziałów i pełniące rolę zakończenia, wspomniane wyżej, wnioski końcowe i rekomendacje. Sam układ pracy jawi się jako przejrzysty i zasadniczo nie budzący zastrzeżeń. Dwa pierwsze rozdziały mają charakter w

swej istocie wprowadzający (rozd. 1: *General Approach to Digitalization in International Dispute Resolution*; rozdz. 2: *New Technologies in Arbitral Tribunals: An Overview*). Jednakże w drugim rozdziale otrzymujemy interesujące zestawienie wykorzystywania narzędzi informatycznych w wybranych instytucjach arbitrażowych – międzynarodowych lub umiędzynarodowionych. Dwa kolejne rozdziały to analiza swoistych „zysków i strat”, czyli wykazanie zalet (rozd. 3: *Advantages of Digitalization in International Arbitration*) i wyzwań (rozd. 4: *Challenges Related to Digitalization in International Arbitration*) związanych z procesem cyfryzacji arbitrażu międzynarodowego. Jako intrygujący postrzegam natomiast ostatni rozdział (rozd. 5: *Future of International Arbitration*), w którym Autorka przedstawia, m.in., nowe trendy i zjawiska, jak na przykład tzw. *green arbitration*, arbitrzy AI, czy arbitraż oparty na *blockchain*. Rozdział ten pozostawia jednak pewien niedosyt przez swoją powierzchowność. To bardziej zasygnalizowanie problemów niż ich twórcze, naukowe, rozwinięcie.

Autorka ma niewątpliwie rację, gdy zauważa, że cyfryzacja i wykorzystanie nowych technologii w arbitrażu jest już rzeczywistością. Bez wątpienia proces ten będzie dalej postępował. Naturalne deficyty regulacji prawnej w tym względzie są – co jednoznacznie wykazuje przeprowadzona analiza – wypełniane przez same instytucje arbitrażowe, które przyjmują i odpowiednio dostosowują swoje regulaminy, a także przyjmują regulacje o charakterze *soft law*. Czynią to jednak w odniesieniu do oczekiwań i kształtującej się praktyki stron. Jest to więc proces dynamiczny, który zapewnia bardziej adekwatną adaptację do nowych wyzwań niż oczekiwanie uregulowania tej problematyki wiążącą umową międzynarodową. Dobrze, że Autorka to dostrzegła i nie formułuje – przynajmniej wprost – takiego postulatu. Szkoda jednak, że zabrakło przedstawienia kształtującego się procesu regulacyjnego w kontekście teoretycznoprawnego ujęcia procesu prawotwórczego w prawie międzynarodowym.

W powyższym kontekście pierwsza ze sformułowanych podsumowujących rekomendacji, zgodnie z którą pożądanym byłoby stworzenie kompleksowych ram prawnych w zakresie cyfryzacji i wykorzystania nowych technologii w międzynarodowym arbitrażu handlowym, pobrzmiewa jako prawnicze myślenie życzeniowe. Autorka nie wskazuje zresztą, jak miałyby do tego dojść inaczej niż przez ewolucyjny proces, który jest w toku. Podobnie życzeniowy charakter ma druga z wymienionych rekomendacji, tj. postulat stworzenia

odpowiednich ram etycznych. Bardziej realny charakter ma ostatnia, trzecia rekomendacja, zgodnie z którą pożądana byłaby harmonizacja w podejściu do uregulowania postępowań online, dopuszczalność dowodów *blockchain* i sposobów podpisywania orzeczeń arbitrażowych. Ten proces jest jednak w toku i jego przyspieszenie wydaje się trudno wykonalne.

Od strony formalnej praca nie budzi żadnych zastrzeżeń. Redakcja i korekta są bardzo staranne. Widać w tym zakresie profesjonalizm renomowanego wydawnictwa. Książka zawiera także indeks, który jest dość skrótowy, ale niewątpliwie pomocny.

Zastrzeżeń nie budzi także powoływany materiał źródłowy, który znajduje odzwierciedlenie w należycie sporządzonych wykazach. Powoływana literatura jest zasadniczo reprezentatywna, chociaż nie sposób nie zauważyć, że nie jest bardzo obszerna. Należałoby uznać ją za autorski wybór, co jednak przy ogromnej w ostatnich latach masie publikacji dotyczących styku prawa i nowych technologii, należy uznać za dopuszczalne, a nawet pożądane. Poza pracami w języku angielskim, na których Autorka opiera się w sposób świadomy (s. 6), tylko w bardzo wąskim zakresie wykorzystano pozycje z literatury polskiej. Według moich obliczeń w wykazie – nie licząc prac samej Habilitantki – powołano tylko dziesięć takich prac. Jak zazaczyłem już wyżej, nie jestem specjalistą w zakresie arbitrażu międzynarodowego i nowych technologii, ale według mojego rozeznania polskojęzyczna doktryna ma w tym zakresie do zaoferowania znacznie więcej. Tymczasem Autorka, ograniczając się w tym względzie (oczywiście także ze zrozumiałego, praktycznego, powodu zorientowania publikacji na czytelnika międzynarodowego, którego językowe możliwości sięgnięcia po polskojęzyczną literaturę prawniczą będą skrajnie małe), powołuje na przykład dwa hasła z bardzo ogólnego w samym swoim założeniu *Leksykonu nowych technologii. 100 podstawowych pojęć*. Tymczasem publikacje w języku angielskim na temat opracowanych w hasłach problemów, i na takim stopniu ogólności, można po prostu mnożyć. Należy przy okazji zauważyć, że autorem jednego z nielicznych powoływanych artykułów w języku polskim nie jest M. Durban, tylko M. Durbas (s. 192).

Biorąc pod uwagę wszystko, co napisano powyżej, należy stwierdzić, że po pierwsze, oceniona powyżej monografia *Digitalization and the Use of New Technologies in International Arbitration*, Brill/Nijhoff, Leiden/Boston 2024, jest wystarczająco wartościowym

opracowaniem naukowym, aby uznać je za stanowiące oryginalne dzieło naukowe i, jako takie, za znaczący wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne.

3. Ocena pozostałej aktywności naukowej

Po uzyskaniu stopnia doktora, poza ocenioną powyżej monografią, dr Magdalena Łągiewska opublikowała 52 publikacje naukowe, w tym dwie monografie (jedna we współautorstwie, oraz – jako autorka lub we współautorstwie – 40 artykułów w pracach zbiorowych (18 rozdziałów) i czasopismach naukowych (22 artykuły). Istotna część dorobku publikacyjnego została opublikowana w językach obcych (28 publikacji w języku angielskim; 1 w języku francuskim; 1 w języku chińskim), co powoduje, że dorobek Habilitantki należy uznać za w wysokim stopniu umiędzynarodowiony. Należy to zdecydowanie docenić, zwłaszcza, że część publikacji obcojęzycznych (rozdziały) zostało opublikowanych, m.in., w pracach zbiorowych wydawanych przez wiodące wydawnictwa naukowe, jak na przykład Brill, Routledge, Edward Elgar Publishing (kwalifikowane jako wydawnictwa II poziomu z wykazu ministerialnego). Również niektóre publikacje artykułowe opublikowane zostały w uznanych czasopismach zagranicznych. Zwraca natomiast uwagę brak publikacji w renomowanych (abstrahuję w tym zakresie od aktualnie przypisanej punktacji ministerialnej) czasopismach krajowych z zakresu nauk prawnych, takich jak „Państwo i Prawo”, „Europejski Przegląd Sądowy”, „Polish Yearbook of International Law”, żeby ograniczyć się tylko do kilku przykładów. Wyjątkiem jest tu artykuł w „Gdańskich Studiach Prawniczych”. Nie sposób też nie odnotować, że zauważalna część rozdziałów i artykułów ma charakter przyczynkarski lub sprawozdawczy (zwłaszcza w zakresie odniesień do prawa chińskiego).

Podkreślenia wymaga także bardzo duże zróżnicowanie tematyczne publikacji dr Łągiewskiej – można się zastanawiać, czy nie jest ono zbyt daleko posunięte i czy dla rozwoju naukowego Habilitantki nie byłaby korzystniejsza specjalizacja na przykład w dwóch dziedzinach tematycznych. Zapoznając się z dorobkiem naukowym Habilitantki trudno zorientować się, w jakiej subdyscyplinie nauk prawnych i w jakiej problematyce szczegółowej jest ona specjalistką. Wyraźne jest zainteresowanie Habilitantki prawem chińskim, poparte deklarowaną znajomością języka chińskiego (nawiasem mówiąc, nie wskazano jednak jakiego; zapewne dominującego mandaryńskiego, a nie kantońskiego, czy też szanghajskiego, na co

wskazywać mogłoby studiowanie w Szanghaju; można to było jednak wyraźnie zaznaczyć; inna sprawa, że nie przedstawiono też żadnego certyfikatu poświadczającego znajomość tego języka). Czy można być jednak specjalistą z zakresu prawa chińskiego jako takiego? Śmiem wątpić. Sama Habilitantka w załączonym do wniosku referacie autorskim tak określa zakres swojej specjalizacji: „polubowne metody rozwiązywania sporów (w tym międzynarodowy arbitraż handlowy, online dispute resolution); prawo chińskie (w tym wybrane zagadnienia chińskiego prawa cywilnego, prawa własności intelektualnej, prawa nowych technologii, Cyfrowego Jedwabnego Szlaku oraz chińskiej służby zagranicznej); prawo dziedzictwa kultury oraz wybrane zagadnienia z teorii i filozofii prawa (w tym semiotyki prawniczej).” Niewątpliwie pewne zróżnicowanie tematyczne, przy zachowaniu odpowiedniego poziomu merytorycznego, należy uznać za wartościowe osiągnięcie. Czy jest to jednak możliwe przy takiej rozpiętości zainteresowań naukowych?

Reasumując uwagi dotyczące dorobku piśmienniczego dr Łągiewskiej opublikowanego po uzyskaniu stopnia doktora, należy stwierdzić, że jest znaczący ilościowo i satysfakcjonujący jakościowo, a część jej publikacji jest niewątpliwie bardzo wartościowa.

Przechodząc do analizy pozostałej aktywności naukowej Habilitantki, należy odnotować, że po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych w 2017 r. dr Łągiewska wzięła aktywny udział w aż 52 konferencjach naukowych, w większości zagranicznych, na których wygłosiła referaty lub komunikaty. To liczba wręcz ogromna – w przeliczeniu daje bowiem 6 i pół konferencji rocznie. Przy bardzo szerokiej rozpiętości tematycznej każe to postawić pytanie, czy możliwe jest przygotowanie 6 pogłębionych wystąpień naukowych rocznie? Nie zawsze więcej znaczy lepiej. Ponownie jednak trzeba zauważyć, że wśród wymienionych konferencji można wskazać te niewątpliwie liczące się. Dziwi natomiast, że Habilitantka, która pracuje przecież w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego na WPiA UG, nie brała udziału w polskich konferencjach z zakresu prawa międzynarodowego (wyjątkiem jest dwukrotny udział w gdyńskiej cyklicznej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Międzynarodowego Prawa Humanitarnego; Habilitantka była też członkiem komitetów organizacyjnych ww. konferencji) i jej rozpoznawalność w środowisku polskich internacjonalistów jest po prostu niewielka.

PK

Na podkreślenie zasługuje natomiast udział dr Łągiewskiej jako wykonawczynie (*Research Associate*) w grantie *European Research Council* pod tytułem *“China, Law and Development”* na Uniwersytecie Oksfordzkim pod kierownictwem profesora Matthew Eri. W dokumentacji znajduje się stosowne potwierdzenie tej aktywności podpisane przez wyżej wymienionego.

Habilitantka pełniła też liczne obowiązki recenzyjne, w tym w renomowanych wydawnictwach zagranicznych.

Oceniając inną niż publikacyjna aktywność naukową habilitantki należy uznać, że jest ona bardzo umiędzynarodowiona i znacząca, choć równocześnie bardzo zróżnicowana także w kontekście jej doniosłości merytorycznej. Należy też wyrazić nadzieję, że ewentualne uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego zachęci dr Łągiewską do pewnej specjalizacji, która pozwoli wyrobić jej większą rozpoznawalność i będzie wiązać się także z większym zaangażowaniem w działalność naukową w zakresie nauk prawnych w Polsce. Monografia habilitacyjna stanowi ku temu dobrą okazję.

Podsumowując, należy stwierdzić, że dorobek piśmienniczy Habilitantki i jej zaangażowanie w zróżnicowane działania naukowe po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, stanowią istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, a stopień ich umiędzynarodowienia jest bardzo znaczący.

Na docenienie zasługuje także zaangażowanie organizacyjne dr Łągiewskiej, która pełniła, m.in., funkcję Pełnomocniczki Dziekana WPiA UG ds. współpracy z Chinami w kadencji 2020-2024, oraz kierowała Instytutem Konfucjusza na UG (p.o. Dyrektorki Instytutu Konfucjusza UG w okresie od 17.03.2021 do 31.05.2021 r. oraz Dyrektorka Instytutu Konfucjusza UG w kadencji 2020-2024 (od 01.06.2021 r.).

Habilitantka wykazała też stosunkowo szerokie doświadczenie dydaktyczne na WPiA UG i innych jednostkach naukowych UG. Pełniła również funkcję promotora pomocniczego w jednym postępowaniu doktorskim zakończonym nadaniem stopnia doktora mgr Karolinie Chroń (praca pt. „Wolność wypowiedzi artystycznej. Studium prawnomiędzynarodowe i porównawcze”; promotor główny prof. Adam Wiśniewski; w postępowaniu tym miałem okazję być jednym z recenzentów).

5. Konkluzje

W świetle dokonanej powyżej oceny stwierdzam, że dr Magdalena Łągiewska spełnia w wystarczającym stopniu wymagania do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego przewidziane w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W związku z powyższym rekomenduję komisji habilitacyjnej przedstawienie Radzie Dyscypliny nauki prawne Uniwersytetu Gdańskiego pozytywnej opinii w sprawie nadania dr Magdalenie Łągiewskiej stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych w dyscyplinie nauki prawne.

dr hab. Michał Kowalski, prof. UJ